

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΜΑΝΩΛΗΣ ΠΙΜΠΛΗΣ

«Ο Πλίνιος (Η', 21) μας πληροφορεί ότι σύμφωνα με τον Κτησία, τον έλληνα ιατρό του Αρταξέρξη του Μνήμονος, στην Αιθιοπία "ζει ένα τέρας το οποίο ονομάζει Μαρτιχόρα· έχει τρεις σειρές δόντια σαν χτένα, με πρόσωπο κι αυτιά ανθρώπου, γαλάζια μάτια· έχει το κόκκινο χρώμα του αίματος, λιονταρίσιο σώμα και ουρά οπλισμένη με κεντρί σαν του σκορπιού. Η φωνή του είναι σαν ν' ακούς μαζί φλογέρα και ταμπούρλο· είναι πολύ ευκίνητο, κι αυτό που του αρέσει πάνω απ' όλα είναι η ανθρώπινη σάρκα"».

Ο Μαρτιχόρας είναι ένα από τα πλάσματα που επινόησε η ανθρώπινη φαντασία στη διάρκεια των αιώνων

Ο Μπόρχες συγκεντρώνει τον κόσμο των παράξενων όντων που έχει επινοήσει ο λόγιος πολιτισμός ή καταγράφεται σε ποιητικά και θεατρικά κείμενα

και που συγκέντρωσε ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες σε τόμο. Τόμο που μπορεί, βέβαια, να ανανεώνεται στο διηνεκές αφού είναι δύσκολο να βρει κανείς όλα τα τέρατα που έχουν κατά καιρούς εμφανιστεί στη μυθολογία του κόσμου. Ο ίδιος ο Μπόρχες, άλλωστε, την πρώτη έκδοση του 1957 (ο τίτλος τότε ήταν «Εγχειρίδιο φανταστικής ζωολογίας») την ανανέωσε με 34 νέα λήμματα το 1967, όταν το βιβλίο πήρε πια τον οριστικό του τίτλο («Το βιβλίο των φανταστικών όντων»). Οριστικός έμεινε όμως μόνο ο τίτλος αφού δύο χρόνια αργότερα, στην αγγλική έκδοση του 1969, πρόσθεσε τέσσερα ακόμα λήμματα φθάνοντας συνολικά τα 120. Αυτή είναι και η έκδοση στην οποία βασίστηκε η μετάφραση του Γιώργου Βέη. Μετάφραση - επίτευγμα, αφού στο συγκεκριμένο βιβλίο ο μεταφραστής πρέπει κάποτε να γίνει και συνδημιουργός, ονομάζοντας για πρώτη φορά στα ελληνικά κάποια φανταστικά ζώα λ.χ. ανατολικών πολιτισμών, που δεν έχουν ξαναεμφανιστεί στην ελληνική γραμματεία. Αλλωστε ούτε και η μετάφραση σε ένα τέτοιο βιβλίο είναι ποτέ οριστική: το βιβλίο είχε κυκλοφορήσει πριν από μερικά χρόνια από τις εκδόσεις Libro αλλά τώρα που επανακυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Πατάκη (έχουν πάρει τα δικαιώματα όλου του έργου του Μπόρχες), ο Γιώργος Βέης αναθεώ-

Ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες από παιδί έπασχε από μια πάθηση στα μάτια, που τον οδήγησε προοδευτικά στην τύφλωση. Πέθανε στις 14 Ιουνίου 1986 στη Γενεύη, σε ηλικία 87 ετών

Χόρχε Λουίς Μπόρχες

Η γιγάντια πινακοθήκη των τεράτων

Στο «Βιβλίο των φανταστικών όντων» του ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες καταγράφει 120 απίθανα όντα που επινόησε ο νους του ανθρώπου σε όλες τις εποχές και τις ηπείρους

ρησε και βελτίωσε σε πολλά σημεία τη δική του μετάφραση, φθάνοντας σε ένα πολύ υψηλό γλωσσικό επίπεδο.

Αυτό που κάνει ο Μπόρχες στο συγκεκριμένο βιβλίο είναι πολύ πρωτότυπο αλλά εκ πρώτης όψεως όχι ιδιαίτερα βαθύ. Συγκεντρώνει όλον αυτόν τον κόσμο των παράξενων όντων που έχει επινοήσει ο λόγιος πολιτισμός ή καταγράφεται σε ποιητικά και θεατρικά κείμενα, και τον καταγράφει. Κάπως έτσι καταλαμβάνουν από μία - δύο σελίδες του βιβλίου όντα όπως ο Ιππόγρυπας, ο Ιχθυοκένταυρος, ο Κατώβλεπας, η Κινέζικη Αλεπού, οι Λέμουρες, ο Ουροβόρος, οι Ελόι και οι Μόρλοκ, οι Ελφες, το Βαρομέτζιο, ο Γκόλεμ ή άλλα γνωστότερα σε μας από την ελληνική μυθολογία όπως ο Γρύπας, ο Κένταυρος, ο Κέρβερος, ο Μονόκερος, ο Μινώταυρος, η Λερναία Ύδρα, οι Σάτυροι και πολλά άλλα.

Ο Μπόρχες δεν ασχολείται με την ερμηνεία των μύθων. Απλώς καταγράφει τα όντα αυτά, περιγράφοντάς τα αναλυτικά με την ωραία γραφή του. Βέβαια πρόκειται για δουλειά μυρμηγκιού: συχνά τα εντοπίζει σε σπάνια κείμενα της αρχαίας γραμματείας. Αλλά δεν μένει εκεί. Εκμεταλλευόμενος την ευρυμάθειά του, δείχνει τις παράξενες διαδρομές που έχουν ακολουθήσει τα όντα αυτά στον γραπτό πολιτισμό μας, κάνοντας στην ουσία μάθημα διακειμενικότητας. Λέει, λ.χ., ότι την περιγραφή του Μαρτιχόρα από τον Κτησία την πήρε μετά ο Φλομπέρ και την εμπλούτισε, παραθέτοντας το σχετικό απόσπασμα από τον «Πειρασμό του Αγίου Αντωνίου». Ή για τις Λάμιες, όντα με κεφάλι ωραίας γυναίκας και σώμα (από τη μέση και κάτω) ερπετού που ζούσαν στην Αφρική, παραθέτει ένα πολύ ενδιαφέρον δρομολόγιο: από τον Φιλόστρατο και τον «Βίο Απολλωνίου» στον Ρόμπερτ Μπέρτον και στην «Ανατομία της μελαγχολίας» που έγραψε το 1621, και από εκεί στον Τζον Κιτς, που λίγο πριν πεθάνει διάβασε την «Ανατομία» και έγραψε το ποίημα «Λάμια».

Θαλάσσια πλάσματα

«Κάθε πλεούμενο νησί είναι Κράκεν»

Τα θαλάσσια τέρατα εμπνέουν μέχρι και σήμερα τη λογοτεχνία και τον κινηματογράφο. Ας δούμε την προϊστορία ενός τέτοιου τέρατος, όπως το περιγράφει ο Χόρχε Λουίς Μπόρχες:

«Το Κράκεν είναι μια σκανδιναβική παραλλαγή του Θαρατάν και του Θαλάσσιου Δράκοντα ή Θαλάσσιου Φιδιού των Αράβων. Το 1752-1754 ο Δανός Χένρικ Ποντοππίνταν, επίσκοπος του Μπέργκεν, εξέδωσε μια "Φυσική ιστορία της Νορβηγίας", έργο ξακουστό για την αφέλεια και την ευπιστία του. Στις σελίδες του διαβάζουμε ότι η ράχη του Κράκεν έχει

ενάμισι μίλι φάρδος και ότι τα πλοκάμια του είναι ικανά να τυλίξουν το μεγαλύτερο πλοίο. Η πελώρια ράχη του εζέχει από τη θάλασσα σαν νησί. Κι ο επίσκοπος διατυπώνει το εξής αξίωμα: "Κάθε πλεούμενο νησί είναι Κράκεν". Γράφει επίσης ότι το Κράκεν συνηθίζει να εκχέει ένα υγρό που κάνει τη θάλασσα μαύρη. Η φράση αυτή ενέπνευσε τη θεωρία ότι το Κράκεν δεν είναι παρά μια μεγέθυνση του χταποδιού». Και ο Μπόρχες, κατά τα συνήθη, παραθέτει αμέσως μετά ένα νεανικό ποίημα του Τένισον με τον τίτλο «Κράκεν».

Jorge Luis Borges
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΩΝ ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΩΝ ΟΝΤΩΝ
Μτφ. Γιώργος Βέης
Εκδ. Πατάκη, 2016, Σελ. 304
Τιμή: 13 ευρώ